

ARKAPLAN BELGESİ

İKİNCİ YARGI REFORMU PAKETİ

ÇOCUKLARA YÖNELİK

CİNSEL İSTİSMAR SUÇU OLASI AF ÖNERGESİ

Şubat 2020

Birleşmiş Milletler Kadın Birimi (UN Women) kolaylaştırıcılığında, 13 Kasım 2019 tarihinde, kadın-çocuk hakları savunucularının ve ilgili sivil toplum kuruluşu temsilcilerinin katılımı ile, İkinci Yargı Paketi ile gündeme gelen çocuklara yönelik cinsel istismar suçu af önergesi altında yapılması planlanan olası yasal düzenlemelerin görüşüldüğü bir değerlendirme toplantısı gerçekleştirilmiştir.

Gündeme ilişkin gelişmelerin çocuk yaşta, erken ve zorla evlilikler bağlamında tartışıldığı toplantının çıktısı olarak bu arkaplan belgesi hazırlanmıştır. 25-26 Ekim 2019'da gerçekleştirilen toplantı sırasında çocuk yaşta, erken ve zorla evlilikler ile ilgili olarak Roman örgütler ve hak savunucularının aktardığı görüşler de dikkate alınmıştır. Dokümanda Türkiye'nin de taraf olduğu kadın ve çocuk hakları ile ilgili olan uluslararası norm ve standartlara (CEDAW-CÇocuk Hakları Sözleşmesi, İstanbul Sözleşmesi vb.) dayanarak çekince ve tavsiyeler sunulmuştur. Ayrıca yargı paketine ilişkin geçmiş dönemdeki gelişmeler, konu ile ilgili tanımlar, en son veriler ve Türkiye'nin uluslararası ve ulusal taahhütleri üzerine kaynak bilgiler sunulmuştur.

Bu dokümanda belirtilen görüşler UN Women, Birleşmiş Milletler ve ilgili kuruluşlarının görüşlerini kesin olarak yansıtmamaktadır.

ARKA PLAN

2005

Eski Türk Ceza Kanununun 423'üncü Maddesi "*Her kim 15 yaşını dolduran bir kızı alacağım diye kandırıp kızlığını bozarsa altı aydan iki seneye kadar hapis olunur. Evlenme vukuu halinde dava ve ceza tecil olunur. Şu kadarki beş sene içinde koca aleyhine boşanmaya hükmolunursa hukuku amme davası avdet eder ve evvelce ceza hükmolunmuşsa çektirilir.*" şeklindeydi. Bu madde 2005 yılında kadın örgütlerinin mücadelesi sonucunda Kanundan çıkarıldı.

2014

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, yargıda iş yükünün azaltılması ve yargının hızlandırılması amacıyla bazı kanunlarda değişiklik yapılmasına dair bir kanun tasarısı taslağı hazırladı. Bu taslakta yer alan öneri:

"Çocuklara karşı cinsel istismarın evlenme vaadiyle gerçekleşmesi halinde, çocuğun sanık ile evlenmesi durumunda sanık hakkında verilmiş olan hüküm ertelenir. Dava zaman aşımı süresine kadar sanık kendi kusurlu davranışlarıyla boşanma sebeplerinin gerçekleşmesine neden olmuş ve boşanmaya hükmedilmiş ise hüküm infaz edilir. Aksi takdirde dava düşürülür. 109'uncu maddenin beşinci fıkrasına giren hallerde de bu fıkra hükmü uygulanır."

2016

“Aile Bütünlüğünü Olumsuz Etkileyen Unsurlar İle Boşanma Olaylarının Araştırılması ve Aile Kurumunun Güçlendirilmesi için Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu” raporunda yer alan öneri ibaresi:

“Türk Ceza Kanununun 103 üncü maddesi “Çocukların cinsel istismarı” suçunu düzenlemiştir. Evlenmeyle sonuçlanan çocuğun cinsel istismarı suçunun, rızai de olsa suç olarak kalması gerektiği, ancak sorunsuz ve başarılı devam eden evlilikler açısından 5 yıl denetim süresi getirilerek, sürenin sonunda ilgili kurumların yetkili uzmanlarınca hazırlanan raporlar da dikkate alınarak koşulların uygun olması halinde, denetimli serbestlik hususunda Türk Ceza Kanununun yürürlük kanununda tarih belirtilerek düzenlenmesi, taraflardan her ikisinin de 15 yaşın altında olması durumunda ise şahsi cezasızlık sebebi sayılacağına ilişkin düzenleme yapılması,”

2016

Anayasa Mahkemesi'nin TCK'nın 103. maddesinin 1. ve 2. fıkraları ile ilgili iptal kararı ardından yeni düzenleme 22.11.2016 tarihinde mecliste oylanarak yasalaştı¹:

(Maddenin 1. Fıkrası birinci ve ikinci cümleler) “Çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi, sekiz yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel istismarın sarkıntılık düzeyinde kalması hâlinde üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

Mağdurun oniki yaşını tamamlamamış olması hâlinde verilecek ceza, istismar durumunda on yıldan, sarkıntılık durumunda beş yıldan az olamaz.”

“(Maddenin 2. fıkrası) “Cinsel istismarın vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, on altı yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur. Mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması hâlinde verilecek ceza on sekiz yıldan az olamaz.”

¹ Sürecin devamına ilişkin bkz. “Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı” Hakkında Görüşler” <http://www.un.org.tr/humanrights/images/pdf/ceza-kanunu-ile-bazi-kanunlarda-degisiklik-yapilmasina-dair-kanun-tasarisi-hakkinda-gorusler.pdf>

2016

Cinsel olarak istismar edilen çocukların, failleriyle evlendirilmeleri halinde cezadan muaf olmalarını içeren bir önerge Meclis Gündemine getirildi.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na sunulan ve Kanun Tasarısının geçici 1. maddesine eklenmesi önerilen ikinci fıkraya göre;

“(2) Cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir neden olmaksızın 16.11.2016 tarihine kadar işlenen cinsel istismar suçunda, mağdurla failin evlenmesi durumunda, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesindeki koşullara bakılmaksızın hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına, hüküm verilmiş ise cezanın infazının ertelenmesine karar verilir. Zamanaşımı süresi içinde evliliğin, failin kusuruyla sona ermesi halinde fail hakkındaki hüküm açıklanır veya cezanın infazına devam olunur. Bu fıkra uyarınca fail hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına veya cezanın infazının ertelenmesine karar verilmesi durumlarında, suçta azmettiren veya işlenişine yardım edenler hakkında kamu davasının düşmesine veya infazın ortadan kaldırılmasına karar verilir.”

Önerinin gerekçesi: *“Cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir neden olmaksızın işlenen cinsel istismar suçunda, mağdur ile failin evlenmesi durumunda fail hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına veya cezanın infazının ertelenmesine imkân veren düzenleme yapılmaktadır.”*

2016 yılında, kadın örgütleri, çocuk hakları savunucuları, insan hakları savunucuları konu ile ilgili savunuculuk faaliyetleri yürüttüler ve önerge askıya alındı.

OLASI TASARI KAPSAMINA İLİŞKİN DUYUMLAR

- İkinci Yargı Paketi'nde çocukların istismarcılarla evlendirilmesi durumunda cezanın ertelenmesi hükmünün yer alması.
- Düzenlemede, çocuk istismarında kişiler arasındaki yaş farkının 10'un üzerinde olmaması ve evlilik gerçekleşmesi halinde cezanın ertelenmesi; diğer bir söylem, 15 yaş farkının bir kriter olarak benimsendiği.
- Tasarının 2020'nin başlarında Meclis'e getirileceği.
- Af tasarısının 15 yaş altı kız çocuklarına karşı işlenen cinsel istismar suçundan hüküm giyen failleri kapsayacağı.
- Bu önerenin infaz düzenlemesi çalışmaları kapsamında yapılacağı.
- Af tasarısının ayrıca bir kanunla değil, ceza infaz kanununa konulacak bir maddeyle düzenleneceği.

Aynı zamanda aşağıda belirtilen konular ile ilgili belirsizlikler ve eksik bilgi bulunmaktadır;

- Af önergesi kapsamına girecek faillerin profili (yaş-yasaya konu olmuş suçlar) ve kaçının çocuk yaşta, erken ve zorla evliliklerle ilgili hüküm giydiğine ilişkin bir veri bulunmamaktadır.
- Af önergesi kapsamında tartışılan argümanlar içerisinde mağdur olarak bahsedilen kadın ve kız çocuklarının profili (kurum bakımı altında olan çocuk sayısı, yasal refakatçi eşliğinde yaşayan çocuk sayısı, gebe veya hamile çocuk sayısı) hakkında veri bulunmamaktadır.
- Yargı paketinin çerçevesine ve içeriğine ilişkin veri bulunmamaktadır. Adalet Bakanlığı başta olmak üzere ilgili bakanlıklar tarafından yargı paketi ile ilgili kamuoyuna yansıyan herhangi bir açıklama yoktur. Tasarıya ilişkin bilgi basına yansıyan açıklama ve haberlere dayanmaktadır.
- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın ve ilgili Meclis Komisyonlarının görüşüne ilişkin herhangi bir bilgi yoktur.
- 2. yargı paketinin içeriğine ilişkin hangi kaynaklardan bilgi talep edileceği konusunda belirsizlik vardır. Mağdur ve fail profiline ilişkin veri talebinin muhatabı olan kamu kurum ve kuruluşlarının neler olduğuna ilişkin olarak da belirsizlik söz konusudur. Konuyla ilgili olarak Meclis Komisyonları ve yasama uzmanları tarafından da paylaşılmış bir bilgi mevcut değildir.

- Olası af önergesi akran evlilikleri çerçevesinde Roman toplumunun bir kısmının talebi olarak sunulsa da fail ile çocuk arasındaki yaş farkının 10 veya 15 olarak telafuz edilmesi bunun cinsel istismar sebebiyle cezaevinde olan çok geniş bir grubu kapsayacağı endişesini doğurmaktadır.

TARAF ARGÜMANLAR

- Olası Af tasarısı önergesine taraf argümanlar büyük ölçüde, çocuk yaşta evliliklerin akran evliliği biçiminde sık görüldüğü Romanlar üzerinden tartışılmaktadır.
- Romanlar bu alanda kız çocuğunun mağdur, erkek çocuğun fail olarak kabul edilmesine itiraz etmektedir ve bu durumda hem kız hem erkek çocuğun, her ikisinin de 18 yaş altı evlenmesi nedeniyle mağdur kabul edilmesi gerektiğini savunmaktadırlar. Gerekirse cezanın ebeveynlere verilmesi gerektiği öne sürülmektedir.
- Çocuk yaşta yapılan evliliğin yıllar sonra, büyük ölçüde doğum esnasında hastanede tespit edildiği, dava sürecinin uzun sürdüğü ve geçen tüm bu süreçte çiftin 20'li yaşlarında, yıllardır evli ve çocuklu olduğu dile getirilmektedir. Erkeğin tutuklanmasının kadın ve çocuklar için sosyo ekonomik açıdan çok daha ağır mağduriyetler yarattığı öne sürülmektedir. Özellikle Roman toplumu arasında artan çocuk yaşta evliliklerin temel sebebinin de geleneksel mesleklerin kaybolmasına dayalı artan ekonomik sorunlar olduğu söylenmektedir.
- Okul devamsızlıklarının takibinin yapılması gibi çocuk yaşta evliliği önleyebilecek hizmetlerin aksadığı, konunun ancak suç işlendikten sonra gündeme geldiği vurgulanmaktadır.

KARŞI ARGÜMANLAR- OLASI ÖNERGENİN SONUÇLARI

- **Çocuk hakları ihlalidir, çocuk istismarını meşrulaştırır.** İstatistiklere bakıldığında cinsel istismarın büyük oranda aile içinde ya da çocuğun yakın çevresindeki kişiler tarafından gerçekleştirildiği ve suçun, çoğu zaman çocuğun tanıdığı biri tarafından işlendiği görülmektedir. Cinsel istismar suçuna ilişkin çocuğun haklarını savunmayan her türlü düzenleme çocuğun bazen bir yakını bazen de ailesi tarafından uğradığı baskıyı göz ardı ederek cinsel istismarı meşrulaştırmakta, çocukların bedensel söz hakkını yok saymaktadır.
- **Çocuk yaşta, erken ve zorla evlendirmelerin (ÇEZE) önünü açar.** ÇEZE çoğunlukla erken hamilelikleri beraberinde getirmekte ve bu durum anne-çocuk sağlığında ölümle de sonuçlanabilen, çocuğu hayatı boyunca etkileyecek risklerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. ÇEZE çocukların en temel insan haklarını elinden almaktadır. ÇEZE evlendirilen çocuklar çok ciddi fiziksel ve mental sağlık sorunları ile karşılaşmakta ve çocuklarda psikolojik travmalar ortaya

çıkabilmektedir. Çocukların şiddete maruz kalma riskini artırır, çocukların tekrar istismara maruz bırakılmasına yol açar. Çocuk yaşta ve erken evliliğin ve hamileliğin sağlık riskleri, düşük eğitim başarısı, zayıf zihinsel sağlık, ekonomik fırsatların kısıtlanması ve ev içi şiddet riskini artması gibi sorunları beraberinde getirdiği bilinmektedir. Genç evli kadınlar hem fiziksel hem de cinsel şiddete karşı daha yaşlı kadınlara göre daha savunmasızdır. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması'na (2014) göre, yaşamın herhangi bir döneminde maruz kalınan fiziksel şiddet erken yaşta evlenen kadınlar arasında yüzde 48 iken, 18 yaşından sonra evlenen kadınlar arasında yüzde 31 düzeyindedir.

- **Kadın hakları ihlalidir, kadına yönelik cinsiyet temelli şiddeti meşrulaştırır.** Kadınlar için şiddeti dile getirmek ve destek istemek zaten oldukça zordur. Destek mekanizmalarından yeterince haberdar olamamak, şiddetin biteceğine inanmak, yaşadığı şiddet nedeniyle kendini suçlu hissetmek ya da utanmak, devletin, kolluk kuvvetlerinin ya da yargının, olası fail karşısında kendisini koruyacağına güvenememesi vb. çok çeşitli sebepler yüzünden kadınlar uzun süre şiddete katlandıktan sonra destek arıyorlar. 2014 yılında gerçekleştirilen Türkiye’de Kadına yönelik Aile içi Şiddet Araştırmasının sonuçlarına göre; ülke geneli için bakıldığında, eşinin/birlikte olduğu erkeklerin fiziksel ve/veya cinsel şiddetine maruz kalmış kadınların yüzde 44’ü maruz kaldıkları şiddeti kimseye ve hiçbir kuruma anlatmadıklarını belirtmişlerdir. Bahse konu önerenin kadınların maruz kaldıkları cinsiyet temelli şiddete katlanmalarını teşvik edecek nitelikte olduğu düşünülmektedir.
- **Olası önerge, Türkiye’nin taraf olduğu çocuk hakları ve kadın hakları ile ilgili uluslararası sözleşmelere aykırıdır.** Önerge kanıta dayalı veriler ışığında hazırlanmamıştır. 12 yıllık zorunlu eğitim sisteminin (4+4+4) getirilmesinin ardından dini nikahının suç olmaktan çıkarılması², hemen ardından müftülere resim nikah kıyma yetkisi verilmesi, eş zamanlı olarak doğum bildiriminin sözlü beyanla kabul edilmesine ilişkin düzenleme yapılması, 12 yaş ve üstü çocuklara yönelik işlenen istismar suçunun cezasına “rıza” ayrımı getirmek ve son olarak kız çocukları ile evlilik yoluyla istismarcılara af yolunun açılması önerisi birlikte değerlendirildiğinde, tüm bu gelişmelerin, çocuk yaşta evliliklerin ve çocuk istismarı ile mücadele etmek için referans alınan uluslararası sözleşmelere aykırı olduğu aşikardır. Türk Ceza Kanunu’nun çocuk yaşta evliliklere karşı herhangi bir yaptırım içermemesi de ilgili sözleşmelere taraf bir ülke olarak bu konuda alınması gereken ekstra tedbirler olduğunun kanıtıdır.
- **Zorla evlilikler insan ticaretinin bir biçimi olarak ortaya çıkabilmektedir.** Sömürü oluşturan bir kölelik biçimi ve köleliğe benzer bir uygulama olarak zorla evlendirme (çocuk evlilikleri dahil) - açıkça Palermo Protokolü’nde (veya insan ticareti ile ilgili diğer uluslararası çerçevelerde) bir sömürü biçimi olarak

² Erzurum Pasinler Sulh Ceza Mahkemesi, resmi nikâhtan önce dini tören yapan sanık çiftin davasıyla ilgili olarak, Türk Ceza Kanunu’nun (TCK) “Birden çok evlilik, hileli evlenme, dinsel tören” başlıklı 230’uncu maddesinin 5 ve 6’ncı fıkraların iptali için 2014 yılında Anayasa Mahkemesi’ne (AYM) başvurdu. AYM, imam nikâhı kıymak için önce resmi nikâh kıyma şartını kaldırdı. TCK 230’uncu maddesinin 5 ve 6’ncı fıkraları iptal edildi.

belirtilmemesine rağmen; Örneğin, Uluslararası Çalışma Ofisi'nin (ILO) Modern Köleliğin yıllık Küresel Tahminlerinde, zorla evlilik açıkça bir kölelik biçimi olarak yer almaktadır. ILO, 2016 yılında dünya genelinde 15,4 milyon kişinin “zorla evlendirildiğini” ve yüzde 84'ünün kadın olduğunu ifade etmiştir. İnsan Ticaretiyle Mücadele ve Mağdurların Korunması Hakkında Yönetmeliğinde zorla evliliklerin bir zararlı uygulama ve sömürü çeşidi olarak insan ticareti suçu kapsamında da değerlendirilebildiği unutulmamalıdır. MADDE 17 – (1) Kolluk, yapılan operasyonlarda kişilerin zorla çalıştırılması, fuhşa konu olmaları, zorla hizmet ettirme, zorla evlendirme, organ ve dokularından yararlanma, çocuk işçiliği, çocukların suçta kullanılmaları ve çocukların dilendirilmesi, evlatlık verilmesi gibi insan ticareti suçu kapsamında değerlendirilebilecek vakalarda Müdürlükle irtibata geçer.

- **Cinsel istismar suçlarının affına ilişkin yeni af taleplerin önünü açacaktır.** Çocuklara yönelik cinsel suçlara “evlilik mağdurları” gibi bir gerekçe ile bir kez af getirmek, daha sonra işlenen cinsel istismar suçlarına affın yolunu açacaktır. Çocuk yaşta, erken ve zorla evliliklerin artmasına; çocuklara yönelik cinsel istismar suçlarının “evlilik” kılıfıyla üstünün örtülmesine neden olacak, cinsel istismara maruz bırakılmış çocukları evlenme baskısı altına sokacaktır.
- **Cinsel istismar suçuna ilişkin toplumda cezasızlık algısı yaratılmış olacaktır.** Çocuklara yönelik cinsel suçlara af getirilmesiyle toplumda cezasızlık algısı yaratılacak, bu durum hem cinsel suç faillerini cesaretlendirerek çocuklara yönelik cinsel istismarın artmasına neden olacak hem de bundan sonra ilgili davalarda verilecek kararları olumsuz yönde etkileyecektir.
- Olası af tasarısı önerisine ilişkin argümanlar çoğu kez Roman gruplar üzerinden dile getirilmiş olsa da tasarıya konu olan cinsel istismar ve af tasarısı toplumun her kesimini ilgilendirecek ve doğrudan etkileyecektir.

OLASI ÖNERGE İLE İLGİLİ GÖRÜŞ VE ÖNERİLER

Aşağıda olası önergeye ilişkin görüş ve öneriler özetlenmeye çalışılmıştır.

UN Women tarafından düzenlenen iki fikir paylaşımı toplantısı sırasında ortaya çıkan görüşlere yer verilmiştir. Bir toplantı UN Women kolaylaştırıcılığında kadın örgütleri, çocuk hakları örgütleri, Roman örgütleri, Baro temsilcileri ve akademisyenlerin katılımıyla doğrudan İkinci Yargı Paketi ile sunulabilecek olası af önergesi üzerine yapılmıştır. Diğer bir toplantı da UN Women tarafından düzenlenen çocuk yaşta, erken ve zorla evliliklerin önlenmesine ilişkin Türkiye’de faaliyet gösteren Roman örgütlerin ve hak savunucularının katıldığı çalıştaydır. Toplantılarda sunulan önerilere ek olarak kadın örgütlerinin olası önergeye ilişkin kamuoyu ile paylaştıkları talepler³ de dikkate alınmıştır.

³ Konu ile ilgili olarak 145 örgütün içinde yer aldığı TCK 103 Kadın Platformu sürecin başından beri “Çocukların Cinsel İstismarının Affı Olmaz!” Kampanyasını yürütmektedir. Çocuklara yönelik cinsel istismarın affına ilişkin gelişmeler karşısında 198 kadın ve LGBTI örgütü 6 Ocak 2020 tarihinde 48 ilde tepkilerini dile getirmişlerdir. 2016 yılında gündeme af yasa tasarısı geldiğinden beri kadın örgütlerinin savunuculuk mücadelesi ve kazanımları söz konusudur.

- Çocuğun cinsel istismarı ve sömürüsü de dahil olmak üzere çocuğa karşı şiddetin hiçbir gerekçesi olamaz. Yapılacak bütün düzenlemeler uluslararası ve bölgesel sözleşmelere, sözleşmelerin ek protokollerine, uluslararası insan hakları denetleme organlarının genel yorumlarına, rehber ilkeleri ile nihai gözlemlerde yer alan ilkeler ve tavsiyeler dikkate alınarak, bir bütün olarak gözden geçirilerek değerlendirilmelidir.
- Taraf olunan uluslararası sözleşmelere uygun olarak **18 yaşını** doldurmamış her birey istisnasız çocuk olarak kabul edilmeli ve ceza kanunu, medeni kanun, vb tüm yasal düzenlemeler bu sınıra uygun hale getirilmelidir.
- İstanbul Sözleşmesi'ne göre evlilik rızayla olmalı (Rıza, mevcut koşulları değerlendiren kişinin özgür/serbest iradesinin bir sonucu olarak, gönüllü/isteğe bağlı olarak verilmelidir (m. 36/2)) ve bu rıza "tam rıza" olmalıdır. Bu hükmün uygulanmasında Sözleşme'nin Taraflarından istenilen, birinci bentte sıralanan cinsel fiillerden herhangi biri için özgürce verilmiş rızaya, kendi ceza hukuklarında yer vermeleridir. Bununla birlikte, kanun metninin nasıl olacağına ve nelerin özgürce rıza verilmesine engel olmuş sayılacağına karar vermek, taraflara bırakılmıştır. Çocuklarda evlilik için tam rıza ehliyetinin aranmayacağı diğer ilgili kanunlarla düzenlenmelidir.
- Kadınlara Karşı Her Tür Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi ve Çocuk Hakları Komitesi Kadınlara Karşı Her Tür Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi ile Çocuk Hakları Komitesi'nin zararlı uygulamalara ilişkin 31 ve 18 sayılı ortak genel tavsiyelerinde çocuk yaşta, erken ve zorla evlilikler zararlı uygulama olarak yer almaktadır. Geliştirilen politikalarda "zararlı uygulama" vurgusu yapılmalıdır.
- Çocuklara yönelik cinsel istismar suçlarıyla mücadele etmek, çocuk yaşta zorla evlendirmeleri önleyecek düzenlemeler getirmek, kadın ve kız çocuklarının kazanılmış yasal haklarını korumak için kurumlararası işbirliğine gidilmeli, bu konudaki çalışmalara kadın ve çocuk hakları örgütleri dahil edilmelidir.
- Çocuk yaşta evliliklerin özellikle kız çocuklar için yol açtığı olumsuz sonuçların altı çizmeli; önergeye bahis mağduriyetler için ise psiko-sosyal ve ekonomik destek (kadınlara iş imkanı verilmesi, ekonomik yardım yapılması, vb) başta olmak üzere gerekli yasal veya diğer tedbirlerin alınması yoluna gidilmelidir.
- Çocuk yaşta evliliklerin bireye olduğu kadar topluma etkisi de vurgulanmalıdır.

- Çocuk koruma perspektifinden politikalar üretilmelidir.
- Çocuk yaşta, erken ve zorla evliliklerin önünü açacak hiç bir uygulamaya izin verilmemelidir.
- Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerle Mücadele Eylem Planı (2018-2023) bir an önce hayata geçmelidir.
- Akranlar arası keşif amaçlı cinsel birlikteliğin evliliğe rıza anlamına gelemeyeceğinin altı çizilmeli ve bu çerçevede cinsel ilişki ile evlilik kavramları birbirinden ayrılmalıdır. Akranlar arası rızaya dayalı cinsel ilişkilere dair yasal düzenleme çocuk ve kadın örgütlerinin de dahil edildiği platformlarda değerlendirilmelidir.
- Cinsel suç failinin hapiste olması nedeniyle bir mağduriyet yaşanmasını önlemenin yolu suçluyu affetmek olamaz, yaşanan mağduriyet gerekli desteğin devlet tarafından sağlanması ile giderilebilir.
- Çocuk yaşta, erken ve zorla evlilikler TCK'da suç olarak tanımlanmalıdır.

EKLER

⁴EK 1: TANIMLAR

Çocuk kimdir?

Çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuktur (BM Çocuk Hakları Sözleşmesi).

Evlenerek ergin olduğu onaylansa dahi 18 yaşını doldurmamış kişiler çocuktur (Türk Medeni Kanunu).

Daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişi çocuktur (5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu).

Çocuk istismarı, cinsel istismar dahil olmak üzere, her türlü fiziksel veya ruhsal şiddet, kötü muamele veya sömürü.

Cinsel istismar, çocuk veya gencin daha büyük bir çocuk, genç veya yetişkin tarafından, buldukları yerdeki reşitlik yaşı gözetmeksizin kendi cinsel dürtüleri veya arzuları doğrultusunda kullanılmasıdır. Cinsel istismar, cinsel temas içeren veya temas içermediği halde çocuğu tehdit ve pornografiye maruz bırakan davranışlar şeklinde görülebilir.

Çocuk koruma kavramı, çocukların şiddet, istismar ve sömürüden korunması durumunu ifade eder.

Çocuk yaşta evlilik, Taraflardan en az birinin çocuk olduğu, resmi veya gayri resmi olarak gerçekleşen "evlilikler"dir. Bu anlamda hukuken geçerliliği olmayan, ancak "evlilik" adı altında gerçekleştirilmiş olan fiili birliktelikler de literatürde "çocuk yaşta evlilik" kavramı içerisinde değerlendirilmektedir.

Erken evlilik, yetişkinlik çağına ulaşmanın daha erken yaşta ya da evliliğe bağlı olduğu ülkelerde 18 yaşın altındaki bir kişi ile yapılan evlilikleri ifade eder. Erken evlilik ayrıca her iki eşin de 18 yaşında olduğu ya da 18 yaşından büyük olmalarına karşın fiziksel, duygusal, cinsel ve psikolojik gelişim düzeyleri veya kişinin yaşam seçenekleri ile ilgili bilgi eksikliği gibi diğer faktörlerin bu kişileri evliliğe rıza göstermeye hazırlıksız hale getirmesini içerir.

Zorla evlilik, iki kişiden en az birinin evlilik için tam ve özgür rıza göstermediği evliliktir. 18 yaş altındaki evliliklerde taraflardan biri veya ikisi tam, özgür ve bilgilendirilmiş onaya dayalı karar vermediği için çocuk yaşta evlilikler zorla evlilikler kapsamında değerlendirilmektedir. Zorla evlilik farklı şekillerde olabilir ve kölelik, insan ticareti, görücü usulü ile yapılan geleneksel evlilikler, "kız kaçırma", vatandaşlık elde etmek

⁴ Tanımlar; BM Çocuk Hakları Sözleşmesi, UNICEF'in yayınları ve Türkiye de ilgili kanunlar esas alınarak yapılmıştır.

amacıyla yapılan evlilikler ve mağdurun tam ve bilgilendirilmiş olarak rıza gösterme kapasitesinden yoksun olabildiği durumlarda ortaya çıkabilir.

Yasal evlilik yaşı: Türkiye’de yasal evlilik yaşı kadınlar için de erkekler için de 18’dir. Türk Medeni Kanun’u ve Evlendirme Yönetmeliği’ne göre 18 yaşını doldurmuş olan kadın ve erkek evlenebilirler.

- Kişilerden biri veya her ikisi de 17 yaşını doldurdu ise velilerinden ya da yasal vasilerinin izni gerekir (TMK Md. 124/1 & 126. Evlendirme Yönetmeliği 14/1a).
- Kişilerden birisi veya her ikisi de 16 yaşını doldurduysa, mahkeme kararı ile evlenebilirler. Bunun için “olağanüstü bir durum ve çok önemli sebep” gerekmektedir (TMK Madde 124/2. Evlendirme Yönetmeliği Md 14/1b).
- 15 yaşını doldurmuş olan çocuklar, mahkeme tarafından “yasal olarak reşit” olarak değerlendirilseler bile evlenemezler.

Bildirim yükümlülüğü: Çocuk Koruma Kanunu Madde 6’ya göre, tüm adli ve idari merciler, kolluk görevlileri, sağlık ve eğitim kurumları ve sivil toplum kuruluşları, bir suç oluşmuş olsa da olmasa da, korunma ihtiyacı olan bir çocuğu Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’na bildirmekle yükümlüdür.

Sağlık çalışanlarının ise 18 yaş altındaki, resmi nikahı olmayan gebelerin bildirim konusunda özel bir yükümlülükleri bulunmaktadır. Buna göre: ‘15 yaşını tamamlamış olanların (rızası olsun veya olmasın) tamamının ve 15 yaşını tamamlamış olanlar da ise cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen herhangi bir emarenin varlığı mevcut ise adli mercilere bildirim’ gereklidir.

EK 2: TÜRKİYE'DE ÇOCUK YAŞTA, ERKEN VE ZORLA EVLİLİKLERE İLİŞKİN VERİLER

- 2018 yılı Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) verilerine göre 2018'de Türkiye'de 23 bin 906 çocuk yaşta evlilik vardır.
- 2018 yılı TNSA verilerine göre, Türkiye'de 15 yaş üstü kadınların %28.2 si ve 15 yaş üstü erkeklerin yüzde %5.6 sı 18 yaşından önce evlenmiştir.
- 2018 yılı TNSA verilerine göre, Türkiye'de 16-17 yaş grubundaki kızların evlilik oranı %1.7 dir. 16-17 yaş grubundaki kızların evlilik oranının en yüksek olduğu il % 5.3 oranı ile Kilis'tir. Kilis ilini sırasıyla % 5 ile Ağrı, % 4.5 ile Muş, % 4.3 ile Niğde ve Kars, % 4.2 ile Bitlis ve %4 oranı ile Gaziantep izlemektedir.
- 2018 yılı TNSA verilerine göre, 15 yaşında ilk evliliğini yapan Suriyeli kadınların oranı %9.2 dir.
- 2013 yılı TNSA verilerine göre, Türkiye'de ilk evliliğini 18 yaşında yapan kadınların oranı % 14.7 iken, 2018 yılında da bu oran aynı (% 14.7) kalmıştır.
- 2018 yılı TNSA verilerine göre 18 yaşında ilk evliliğini yapan Suriyeli kadınların oranı %44.8 dir.
- 2014 yılı AFAD'ın araştırmalarına göre; kamp dışında ve kamp içinde yaşayan Suriyeli mülteci çocukların % 15'i 15-18 yaş arasında evlenmiştir.
- 2018 yılında, BM Kadın Birimi ve Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği tarafından 1.291 Suriyeli kadın ve kızlardan oluşan katılımcılar ile yapılan görüşmeler neticesinde, katılımcıların yarısından fazlasının ilk evliliklerini 18 yaşının altında yaptığı ortaya çıkmıştır.

Adölesan doğurganlık oranına bakıldığında,

- 2018 yılı TNSA verilerine göre, 15-19 yaş arası Suriyeli kadınlarda 1.000 kadın başına adölesan doğurganlık hızı ise 209 dur.
- 2018 TNSA verilerine göre 15-19 yaş arası akraba evliliği yapan kadınların oranı % 30.60 dir.
- 2018 TNSA verilerine göre 15-49 yaş grubundaki evli kadınların %55'i kendi sağlıkları ile ilgili kararları ve gebeliği önleyici yöntem konusundaki kararlarını kendileri ya da eşleriyle ortak almaktadır.
- 2018 TNSA verilerine göre Evli kadınların eşleriyle aralarındaki yaş farkının yüzde dağılımı ve ortalama yaş farkına bakıldığında, 15-18 yaş grubundaki evli kadınların %18.6 sının eşinin kendisinden 10 yaş ve üzeri olduğu görülmektedir.
- 2018 TNSA verilerine göre, kadınların %9'u en az bir durumda erkeğin fiziksel şiddet uygulamasını doğru bulmaktadır.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından gerçekleştirilen Aile Yapısı Araştırmasına (2016) göre;

- Türkiye'de ilk evliliklerin %17.9'u yani yaklaşık her 5 evlilikten biri 18 yaşından önce gerçekleşmiş olup, bu oran cinsiyete göre değerlendirildiğinde kadınlarda %28.2, erkeklerde ise %5.6'tır.

- Evlilik deneyimi olan bireylerin eş seçimini nasıl yaptıkları incelendiğinde; ülke genelinde ilk evliliklerin yüzde 47,8'inin görücü usulü ve kendi rızası ile, yüzde 12,1'inin ise görücü usulü ve kendi görüşü sorulmadan aile kararıyla gerçekleştiği görülmüştür. Eşini kendi kararı ve ailesinin rızası ile seçenlerin oranı yüzde 30,2'dir.
- Evli bireylerin eşleri ile nasıl evlendikleri cinsiyete göre incelendiğinde; görücü usulü ve kendi görüşü sorulmadan aile kararıyla evlenen kadınların oranı yüzde 14,8, erkeklerin oranı ise yüzde 9'dur.
- Eşini kendi kararı ve ailesinin rızası ile seçen bir okul bitirmeyen bireylerin oranı yüzde 10,6 iken bu oran yüksekokul, fakülte, üniversite, yüksek lisans/doktora mezunu bireyler için yüzde 67,1 oldu.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün 2015 yılında yayınladığı Türkiye'de Evlilik Tercihleri Raporu'na göre;

- 2013 yılı içinde yasal merciler karşısında evlenen kadınların yaklaşık beşte biri (20,5%) 16-19 yaş grubundadır. Erkekler arasında 2013 yılında evlenenlerin ancak %2,3'ü 16-19 grubundadır.
- 2013 yılında evlenenlerin 16-19 yaş grubunda ancak %8'inin kocası 16-19 yaş grubundadır. Bu yaş grubunda evlenen kadınların %91,6'sı kendisinden daha büyük yaş grubundaki erkeklerle evlenmiştir. 2013 yılı verilerine göre "erken" evlilik yapan kadınların %1,4'ünün eşi kendileri ile aynı yaştadır ve %28,3'ünün eşi kendilerinden 1-5 yıl daha büyüktür.
- 16-17 yaşlarındaki kız çocukların %70'i kendinden 6 ve daha büyük yaşta bir erkek ile evlenmiştir. Bu evliliklerden %15,2'sinin ise eşi ile kendisi arasındaki yaş farkı 11 yaştan fazladır.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün 2015 yılında yayınladığı Türkiye'de Evlilik Tercihleri Raporu'na göre;

- Kırsal yerleşim alanlarında yaşayan kadınlar arasında erken evlenenlerin oranı yaklaşık beşte bir (%21,6) iken kentsel yerleşim yerlerinde yaşayanlar arasında yaklaşık %17'dir.
- En düşük eğitim grubundaki kadınlar olan "eğitimi olmayan" kadınlar arasında erken evlenenlerin oranı üçte bir (%33,6) iken en yüksek eğitim grubundaki, "ikinci öğretim ve daha yukarısı" eğitime sahip kadınlar arasında %12'dir.
- "En yoksul" hanelerde yaşayan 20-24 yaşları arası kadınların yaklaşık dörtte biri (%26,5) erken evlenmiş iken "en yüksek" refah düzeyinde yaşayan hanelerdeki kadınların %16'sı erken evlenmiştir.
- 15-19 yaş evli kadınların %41,4'ünün bir, %5,6'sının iki canlı doğumu vardır. Bu grupta herhangi bir etkili gebeliği önleyici yöntem kullanma sıklığı %17,6'dır.

EK 3: ULUSAL VE ULUSLARARASI TAAHHÜTLER

ULUSAL KANUN & YÖNETMELİKLER

- Türk Medeni Kanunu ve Evlendirme Yönetmeliği
- 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu
- 6284 Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun
- 5395 Çocuk Koruma Kanunu

ÇOCUK KORUMA KANUNU (5395 SAYILI)

Madde 3- (1) Bu Kanunun uygulanmasında;

a) Çocuk: Daha erken yaşta ergin olsa bile, onsekiz yaşını doldurmamış kişiyi; bu kapsamda,

1. Korunma ihtiyacı olan çocuk: Bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuğu,

2. Suça sürüklenen çocuk: Kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuğu,

TÜRK MEDENİ KANUNU (4721 SAYILI)

Evlenme Ehliyeti ve Engelleri

A. Ehliyetin koşulları

I. Yaş

Madde 124- Erkek veya kadın onyediyi yaşını doldurmadıkça evlenemez.

Ancak, hâkim olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebeple onaltı yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine izin verebilir. Olanak buldukça karardan önce ana ve baba veya vasi dinlenir.

II. Ayırt etme gücü

Madde 125- Ayırt etme gücüne sahip olmayanlar evlenemez.

III. Yasal temsilcinin izni

1. Küçükler hakkında

Madde 126- Küçük, yasal temsilcisinin izni olmadıkça evlenemez.

2. Kısıtlılar hakkında

Madde 127- Kısıtlı, yasal temsilcisinin izni olmadıkça evlenemez.

3. Mahkemeye başvurma

Madde 128- Hâkim, haklı sebep olmaksızın evlenmeye izin vermeyen yasal temsilciyi dinledikten sonra, bu konuda başvuran küçük veya kısıtlının evlenmesine izin verebilir.

Geleneksel ya da dini usüllerle gerçekleştirilmiş evlilik törenin geçerliliği: Türkiye’de bir evliliğin resmiyet kazanması için resmi makamlarca gerçekleştirilmiş olması gerekir. Türk Medeni Kanunu **TMK Madde 143**’e göre resmi makamlarca verilen aile cüzdanı gösterilmeden evlenmenin dini töreni yapılamaz ve evlenmenin geçerli olması için resmi nikah yapılmış olması gerekir.

EVLENDİRME YÖNETMELİĞİ

Evlenme Ehliyeti ve Şartları

Madde 14 – (Değişik: 28/7/2003-2003/5996 K.)

On sekiz yaşını doldurmuş, mahkemece vesayet altına alınmamış olan erkek ve kadın başka bir kimsenin rızası veya iznine bağlı olmaksızın evlenir. Ayrıca;

a) On yedi yaşını tamamlayan erkek ve kadın velinin izni, veli yoksa vasi veya vesayet makamının izni ile,

b) On altı yaşını dolduran kadın ve erkek hakim izni ile, evlenebilir.

Ancak; ayırt etme gücüne sahip olmayanlar ile on beş yaşını dolduran küçükler, mahkemece ergin kılınsa dahi evlenemez.

Hakim, haklı sebep olmaksızın evlenmeye izin vermeyen yasal temsilciyi dinledikten sonra, bu konuda başvuran küçük ve kısıtlının evlenmesine izin verebilir.

4721 SAYILI TÜRK MEDENİ KANUNU

Madde 10 - Ayırt etme gücüne sahip ve kısıtlı olmayan her ergin kişinin fiil ehliyeti vardır.

Madde 11 - Erginlik onsekiz yaşın doldurulmasıyla başlar. Evlenme kişiyi ergin kılar.

Madde 12 - Onbeş yaşını dolduran küçük, kendi isteği ve velisinin rızasıyla mahkemece ergin kılınabilir.

5237 SAYILI TÜRK CEZA KANUNU

Yasal evlilik yaşından küçük biriyle evlenmenin cezası: Türk Ceza Kanunu’na göre 15 yaşını doldurmamış olan bir çocukla veya 15 yaşını doldurmuş olmakla beraber fiilin anlam ve sonuçlarını anlama yeteneği gelişmemiş olan bir çocukla gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış “cinsel istismar” olarak değerlendirilir ve 8 yıldan 15 yıla kadar

hapis cezası vardır. 15 yaşını tamamlamış ancak 18 yaşından küçük çocukla, baskı, tehdit, hile olması durumunda, başka bir deyişle zorlama ile gerçekleştirilen her türlü cinsel fiil de "cinsel istismar" dır ve 8 yıldan 15 yıla kadar hapis cezası vardır.

Çocukların cinsel istismarı

Madde 103- (Değişik: 18/6/2014-6545/59 md.) (1)

(1) (Yeniden düzenlenen birinci ve ikinci cümle: 24/11/2016-6763/13 md.) Çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi, sekiz yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel istismarın sarkıntılık düzeyinde kalması hâlinde üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (Ek cümle: 24/11/2016-6763/13 md.) Mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması hâlinde verilecek ceza, istismar durumunda on yıldan, sarkıntılık durumunda beş yıldan az olamaz. Sarkıntılık düzeyinde kalmış suçun failinin çocuk olması hâlinde soruşturma ve kovuşturma yapılması mağdurun, velisinin veya vasisinin şikâyetine bağlıdır. Cinsel istismar deyiminden;

a) On beş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış,

b) Diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar, anlaşılır.

(2) (Yeniden düzenleme: 24/11/2016-6763/13 md.) Cinsel istismarın vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, on altı yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur. Mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması hâlinde verilecek ceza on sekiz yıldan az olamaz.

(3) Suçun;

a) Birden fazla kişi tarafından birlikte,

b) İnsanların toplu olarak bir arada yaşama zorunluluğunda bulunduğu ortamların sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle,

c) Üçüncü derece dâhil kan veya kayın hısımlığı ilişkisi içinde bulunan bir kişiye karşı ya da üvey baba, üvey ana, üvey kardeş veya evlat edinen tarafından,

d) Vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruyucu aile veya sağlık hizmeti veren ya da koruma, bakım veya gözetim yükümlülüğü bulunan kişiler tarafından,

e) Kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle, işlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(4) Cinsel istismarın, birinci fıkranın (a) bendindeki çocuklara karşı cebir veya tehditle ya da (b) bendindeki çocuklara karşı silah kullanmak suretiyle gerçekleştirilmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(5) Cinsel istismar için başvuru alan cehir ve şiddetin kasten yaralama suçunun ağır neticelerine neden olması hâlinde, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.

(6) Suç sonucu mağdurun bitkisel hayata girmesi veya ölümü hâlinde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükümlenir.

Reşit olmayanla cinsel ilişki

Madde 104-

(1) Cehir, tehdit ve hile olmaksızın, onbeş yaşını bitirmiş olan çocukla cinsel ilişkide bulunan kişi, şikâyet üzerine, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (1)

(2) (İptal : Ana.Mah.nin 23/11/2005 tarihli ve E: 2005/103, K: 2005/89 sayılı kararı ile; Yeniden düzenleme: 18/6/2014-6545/60 md.) Suçun mağdur ile arasında evlenme yasağı bulunan kişi tarafından işlenmesi hâlinde, şikâyet aranmaksızın, on yıldan on beş yıla kadar hapis cezasına hükümlenir.

(3) (Ek : 18/6/2014-6545/60 md.) Suçun, evlat edineceği çocuğun evlat edinme öncesi bakımını üstlenen veya koruyucu aile ilişkisi çerçevesinde koruma, bakım ve gözetim yükümlülüğü bulunan kişi tarafından işlenmesi hâlinde, şikâyet aranmaksızın ikinci fıkraya göre cezaya hükümlenir.

Ulusal Plan ve Politika Belgeleri:

Bakanlık	Strateji / Eylem Planı	Erken yaşta ve zorla evlilikleri ortadan kaldırmak için belirlenmiş hedefler
Türkiye Büyük Millet Meclisi	TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu	Erken Yaşta Evlilikler Hakkında İnceleme Yapılmasına Dair Alt Komisyon Raporu (2011)
Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı (2008 – 2013)	Erken evliliklerin yarattığı sağlık sorunları hakkında farkındalığın artırılması
	Kadına yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı (2016 – 2020)	Hedef 2. Faaliyet 2.6.: ‘Erken yaşta ve/veya zorla evlendirmelerin önlenmesine dair ulusal ve yerel düzeyde çalışmalar yürütülecektir.’
	Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2013 – 2017)	2014’te yasal ve idari tedbirleri içeren Hedef 6.8 eklenmiştir (8 belirli faaliyeti de kapsamaktadır)
	Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2018-2023	

	Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerle Mücadele Eylem Planı 2018-2023	19 ilde il acil eylem planı mevcuttur
Sağlık Bakanlığı	Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Strateji Planı (2005 – 2015)	
Kalkınma Bakanlığı	GAP Eylem Planı (2014 – 2018)	Farkındalık Artırma
	11. Kalkınma Planı (2019 – 2023)	Madde 602: Kadına yönelik şiddetin, erken yaşta zorla evliliklerin ve her türlü istismarın önlenmesine yönelik, toplumsal farkındalık yaratma çalışmaları hızlandırılacak, koruyucu ve önleyici hizmetlerin etkinliği ve kapasitesi artırılacaktır.
Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	Kırsal Alanda Kadının Güçlenmesi Ulusal Eylem Planı (2012 – 2016)	Kadınlar arasında farkındalığın artırılması + sağlık sorunları da dâhil olmak üzere aile danışmanlığı

ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER

Türkiye, Birleşmiş Milletler (BM) temel insan hakları sözleşmelerinin birçoğuna taraftır. Anayasası'nın 90 (5) maddesine göre, *“Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.”*

İlgili Uluslararası Sözleşmeler ve Kararlar:

- İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi
- Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (CEDAW)
- Kadına Yönelik Şiddet ve Ev içi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi /İstanbul Sözleşmesi
- Çocuk Haklarına Dair Sözleşme
- Evliliğe Rıza Gösterilmesi, Asgari Evlenme Yaşı ve Evliliğin Tesciline Dair Sözleşme
- Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi
- Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme
- CEDAW Komitesi Genel Tavsiye Kararı No:21, 1994
- Cedaw Komitesinin Nihai Yorumları (2016)
- CRC 4 Nolu Genel Yorum, 2003
- BM İnsan Hakları Konseyi kararı (A/HRC/24/L.34) 2013

- CRC & CEDAW Ortak Tavsiye Kararı, 2014
- BM Genel Kurul Kararı (A/C.3/69/L.23), 2014.

Yukarıda bahsi geçen sözleşmeler ve tavsiye kararları aşağıda detaylı şekilde sunulmuştur.

ÇOCUK HAKLARINA DAİR SÖZLEŞME

20 Kasım 1989 tarih ve 44/25 sayılı kararıyla kabul edilmiş ve imzaya açılmıştır. 49. madde uyarınca, 2 Eylül 1990 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye Sözleşme'yi 14 Eylül 1990 tarihinde imzalamıştır.

Madde 1

Bu Sözleşme uyarınca çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, onsekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır.

KADINLARA KARŞI HER TÜRLÜ AYRIMCILIĞIN ÖNLENMESİ SÖZLEŞMESİ (CEDAW)

Genel Kurulunun 18 Aralık 1979 tarihli ve 34/180 sayılı Kararıyla kabul edilmiş ve imzaya, onaya ve katılmaya açılmıştır. Yürürlüğe giriş: 3 Eylül 1981 Türkiye İçin Yürürlük Tarihi: 19 Ocak 1986

16. Madde

Evlenme ve aile ilişkileri alanındaki haklar

1. Taraf Devletler evlilik ve aile ilişkileri ile ilgili bütün konularda kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etmek için gerekli her türlü tedbiri alır ve özellikle erkeklerle kadınların eşitliğini öngören aşağıdaki hakları tanır:

- a) Evlenmede aynı hakka sahip olma;
- b) Serbestçe eş seçmede ve serbest ve kendi rızasıyla evlenmede aynı hakka sahip olma;
- c) Evlilik döneminde ve boşanma sırasında aynı haklara ve yükümlülüklerle sahip olma;
- d) Medeni durumları ne olursa olsun, anne ve baba olarak çocuklarla ilgili konularda aynı haklara ve yükümlülüklerle sahip olma; her hal ve karda çocukların menfaatlerine üstünlük tanınır;
- e) Çocukların sayısına ve dünyaya getirilme zamanına serbestçe ve makulce karar verme konusunda aynı hakka sahip olma ve bu hakları kullanabilmeleri için gerekli bilgiye, eğitime ve araçlara sahip olma;
- f) Velayet, vasilik, kayımlık ve evlat edinme, veya bu kavramların bulunduğu ulusal mevzuattaki benzer kurumlar bakımından aynı haklara ve yükümlülüklerle sahip olma; her hal ve karda çocukların menfaatlerine üstünlük tanınır;

- g) Soyadı, meslek ve iş seçme hakları da dahil, karı ve koca olarak aynı kişisel haklara sahip olma;
- h) Eşlerin mallarına sahip olma, kazanma, işletme, idare etme, kullanma ve mallarını bir bedel karşılığında veya bedelsiz olarak elden çıkarma konusunda aynı haklara sahip olma.
2. Çocuğun nişanlandırılması ve evlendirilmesi hiç bir hukuki sonuç doğurmaz; asgari evlenme yaşını tespit etmek ve evliliklerin resmi sicile kaydının zorunlu hale getirilmesi için yasama tedbirleri de dahil gerekli tüm işlemler yapılır.

İNSAN HAKLARI EVRENSEL BEYANNAMESİ

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 10 Aralık 1948 tarih ve 217 A(III) sayılı Kararıyla ilan edilmiştir. Bakanlar Kurulu Kararı 27 Mayıs 1949 tarih ve 7217 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır

Madde 16

- (1) Reşit olan her erkeğin ve kadının, ırk, yurttaşlık veya din bakımlarından herhangi bir kısıtlamaya uğramaksızın evlenme ve aile kurmaya hakkı vardır.
- (2) Evlenme akdi, ancak müstakbel eşlerin serbest ve tam rızasıyla yapılır.
- (3) Aile, toplumun, doğal ve temel unsurudur; toplum ve devlet tarafından korunma hakkına sahiptir.

EVLİLİĞE RIZA GÖSTERİLMESİ, ASGARI EVLENME YAŞI VE EVLİLİĞİN TESCİLİNE DAİR SÖZLEŞME

Genel Kurul'un 7 Kasım 1962 tarihli 1763A (XVII) sayılı kararıyla imzaya ve onaya açılmıştır. 9 Aralık 1964 tarihinde 6. maddeye uygun olarak yürürlüğe girmiştir

Madde 1

1. Hiçbir evlilik, her iki tarafın da tam ve özgür rızası olmadan resmen akdedilemeyecektir; bu rıza, yasayla öngörüldüğü şekilde, gereken biçimde duyurulduktan sonra ve nikâh kıymaya yetkili merci ve şahitlerin huzurunda taraflarca dile getirilmelidir.
2. Yukarıdaki 1. fıkrada yer alan ifadelere bakılmaksızın yetkili mercinin istisnai koşullar bulunduğu ve tarafın, yetkili bir merci huzurunda ve yasayla öngörülmüş olabilecek şekilde rızasını açıklamış ve geri çekmemiş olduğu konusunda ikna olması halinde taraflardan birinin hazır bulunması gerekli olmayacaktır.

Madde 2

İşbu Sözleşme'ye Taraf Devletler, evlilik için asgari yaş belirlemek üzere yasama tedbirleri alacaklardır. Yetkili bir mercinin, ciddi gerekçelere dayanarak, müstakbel

çiftlere yaş konusunda bir muafiyet tanıdığı durumlar haricinde bu yaşın altındaki hiç kimse tarafından resmi bir evlilik akdi gerçekleştirilemez.

Madde 3

Tüm evlilikler, yetkili merci tarafından uygun bir resmi sicile kaydedilecektir.

EKONOMİK, SOSYAL VE KÜLTÜREL HAKLAR ULUSLARARASI SÖZLEŞMESİ

BM Genel Kurulu'nun 16 Aralık 1966 tarihli ve 2200 A (XXI) sayılı Kararıyla kabul edilmiş ve imzaya, onaya ve katılmaya açılmıştır. Yürürlüğe giriş: 3 Ocak 1976. Türkiye İçin Yürürlük Tarihi: 23 Aralık 2003

10. Madde

Ailenin, anneliğin, çocukların ve gençlerin korunması

Bu Sözleşmeye Taraf Devletler şu korumaları sağlar:

1. Toplumun doğal ve temel bir birimi olan aileye, özellikle kuruluşu sırasında ve bakmakla yükümlü oldukları çocukların bakım ve eğitim sorumluluğu devam ettiği dönemde, mümkün olan en geniş ölçüde koruma ve yardım sağlanır. Evlilik, evlenmeye niyetlenen çiftlerin serbest rızaları ile meydana gelir.
2. Annelere doğumdan önce ve sonra makul bir süre özel koruma sağlanır. Çalışan annelere bu dönem için ücretli izin veya yeterli sosyal güvenlikten yararlanabilecekleri bir izin verilir.
3. Nesep veya diğer şartlar bakımından hiç bir ayrımcılık yapılmaksızın, bütün çocuklar ve gençler için özel koruma ve yardım tedbirleri alınır. Çocuklar ve gençler ekonomik ve toplumsal sömürüye karşı korunur. Çocukların ve gençlerin ahlaklarına veya sağlıklarına zararlı bulunan veya onların yaşamları için tehlikeli olan veya onların normal gelişmelerine engel olan işlerde çalıştırılmaları kanunla cezalandırılır. Devlet ayrıca, çocukların ücretli olarak çalıştırılmasının hukuken yasaklandığı ve cezalandırıldığı asgari yaş sınırını tespit eder.

MEDENİ VE SİYASİ HAKLARA İLİŞKİN ULUSLARARASI SÖZLEŞME

16 Aralık 1966 tarihli 2200A (XXI) sayılı Genel Kurul Kararıyla kabul edilmiş ve imza, onay ve katılmaya açılmıştır 49. Madde uyarınca, 23 Mart 1976 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye İçin Yürürlük Tarihi: 23 Aralık 2003

MADDE 23

1. Aile, toplumun doğal ve temel birimidir ve toplum ve devlet tarafından korunma hakkına sahiptir.
2. Evlenebilecek yaşta bulunan erkeklerle kadınlara, evlenme ve bir aile kurma hakkı tanınacaktır.
3. Evlenmek niyetinde olan eşlerin tam ve özgür rızası olmaksızın hiçbir evlilik bağı kurulamaz.
4. Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, eşlerin evlenirken, evlilik süresince ve evliliğin sona ermesinde eşit hak ve sorumluluklara sahip olmalarını sağlamak için gerekli tedbirleri alacaklardır. Evlilik sona erdiğinde, çocuklar için gerekli olan koruyucu hükümler öngörülmesi sağlanacaktır.

KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE AİLE İÇİ ŞİDDETİN ÖNLENMESİ VE BUNLARLA MÜCADELEYE İLİŞKİN AVRUPA KONSEYİ SÖZLEŞMESİ (İSTANBUL SÖZLEŞMESİ)

11 Mayıs 2011'de İstanbul'da imzaya açılan Sözleşme, 1 Ağustos 2014'te yürürlüğe girdi.

Madde 32 – Zorla evlendirmelerin doğuracağı hukuki sonuçlar

Taraflar mağdura gereksiz bir parasal veya idari yük getirmeksizin, zorla gerçekleştirilen evliliklerin geçersiz ve hükümsüz kılınabilmesini veya sona erdirilmesini temin edecek yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.

Madde 37 – Zorla yapılan evlilikler

- 1 Taraflar bir yetişkini veya çocuğu kasten evliliğe zorlamanın cezalandırılmasını temin etmek üzere gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.
- 2 Taraflar, bir yetişkinin veya çocuğun, ikamet ettiği Taraf veya Devletten farklı bir Tarafa veya devlete, söz konusu yetişkini veya çocuğu evliliğe zorlama amacıyla kasten kandırılarak götürülmesinin cezalandırılmasını temin etmek üzere gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.

İLGİLİ ULUSLARARASI KARARLAR**CEDAW 21 SAYILI TAVSİYE KARARI (13. OTURUM, 1994)**

Evlilik ve aile içi ilişkilerde eşitlik

1. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (34/180 sayılı Genel Kurul kararı, ek), kadın ve erkeklerin toplumda ve aile ilişkilerinde eşit insan haklarına sahip olduğunu teyit etmektedir. Sözleşme, insan hakları ile ilgili uluslararası antlaşmalar içerisinde önemli bir yere sahiptir.

2. Diğer sözleşme ve bildirgeler de, aile ve kadının aile içindeki konumuna büyük önem vermektedir. Bunlar arasında, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (217/A (III) sayılı Genel Kurul kararı), Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi (2200 A (XXI) sayılı karar, ek), Evli Kadınların Tabiiyetine Dair Sözleşme (1040 (XI) sayılı karar, ek), Evliliğe Rıza Gösterilmesi, Asgari Evlenme Yaşı ve Evliliğin Tesciline Dair Sözleşme (1763 A (XVII) sayılı karar, ek) ve buna bağlı Tavsiye Kararı (2018 (XX) sayılı) ve Kadının İlerlemesi İçin Nairobi İleriye Yönelik Stratejileri bulunmaktadır.

3. Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi, hâlihazırda yukarıda bahsedilen sözleşme ve bildirgelerde bahsi geçen, kadınların vazgeçilmez haklarını kaydetmekle birlikte, kültür ve geleneğin kadın ve erkeklerin düşünce ve davranışlarını şekillendirmedeki önemini ve kadınların temel haklarını kullanmalarında oynadıkları sınırlayıcı ve ciddi rolü tanımaktadır.

Madde 16

1. Taraf Devletler, kadınlara karşı evlilik ve aile ilişkileri konusunda ayırımı önlemek için gerekli bütün önlemleri alacaklar ve özellikle kadın erkek eşitliği ilkesine dayanarak kadınlara aşağıdaki hakları sağlayacaklardır:

a- Evlilik bağı kurmada erkeklerle eşit hak,

b- Özgür olarak eş seçme ve serbest ve tam rıza ile evlenme hakkı,

c- Evlilik süresince ve evliliğin son bulmasında aynı hak ve sorumluluklar,

d- Medeni durumlarına bakılmaksızın, çocuklarla ilgili konularda ana ve babanın eşit hak ve sorumlulukları tanınacak, ancak her durumda çocukların menfaatleri en ön planda gözetilecektir.

e- Çocuk sayısına ve çocukların ne zaman dünyaya geleceklerine serbestçe ve sorumlulukla karar vermede ve bu hakları kullanabilmeleri için bilgi, eğitim ve diğer vasıtalarından yararlanmada eşit haklar,

f- Her durumda çocukların çıkarı en üst düzeyde tutularak ulusal yasalarda mevcut veli, vasi, kayyum olma ve evlat edinme veya benzeri müesseselerde eşit hak ve sorumluluklar,

g- Aile adı, meslek ve iş seçimi dâhil karı ve koca için eşit kişisel haklar,

h- Ücret karşılığı olmaksızın veya bir bedel mukabilinde malın mülkiyeti, iktisabı, işletmesi, idaresi, yararlanılması ve elden çıkarılmasında eşlere de eşit haklar,

2. Çocuğun erken yaşta nişanlanması veya evlenmesinin hiçbir kanuni etkisi olmayacak ve evlenme asgari yaşının belirlenmesi ve evlenmelerin resmi sicile kaydının mecburi olması için yasama dâhil gerekli tüm önlemler alınacaktır.

CEDAW KOMİTESİNİN NİHAİ YORUMLARI (2016)

Evlilik ve aile ilişkileri

53. Komite şunları endişeyle karşılamaktadır:

(a) Resmi nikahla desteklenmeyen dini nikahı suç olmaktan çıkararak Anayasa Mahkemesi kararının çok eşli evlilikler ve çocuk evliliklerinin sayısını arttırabileceği ve medeni hukukun garanti ettiği ekonomik korumayı kayıtsız dini evliliklerin sağlamadığı göz önünde bulundurulduğunda bunun kadınlar için önemli bir risk teşkil edebileceği gerçeği;

(b) Taraf Devletin evlenen kadınlara kendi soyadlarını korumalarına izin vermesi yönünde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin 2013'teki bir kararına rağmen, Medeni Kanununun 187. maddesinin hala yürürlükte olması ve evli kadınların kendi soyadlarını koruma hakkını kullanmak için mahkemeye başvurmak zorunda olması;

(c) Bir meclis komisyonu tarafından boşanmaya ilişkin olarak hazırlanan bir rapor taslağının, "sorunsuz ve başarılı evliliklere" yol açan çocuk cinsel istismarı vakalarında şartlı tahliye izin verilmesi ve aile içi şiddet vakalarında arabuluculuğun zorla uygulanması gibi yasal değişikliklerin mevcut ceza ve boşanma hukuku mevzuatında gerçekleştirilmesine yönelik tavsiyeler içermesi.

54. Komite, Taraf Devletin şunları gerçekleştirmesi yönünde çağrıda bulunmaktadır:

(a) Kayıtsız dini evlilikler de dahil olmak üzere çok eşli evlilikler ve çocuk evliliklerini ortadan kaldırmak için tüm tedbirlerin alınmaya devam etmesi ve tüm evli kadınların ve çocuklarının haklarını güvence altına almak için tüm evliliklerin resmi bir şekilde kaydedilmesinin sağlanması;

(b) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararına ve Sözleşmenin 16. maddesine uygun olarak kadınların soyadlarını taşımak için eşit haklara sahip olmalarını sağlamak adına mevcut mevzuatta değişiklik yapılması;

(c) Boşanmaya dair meclis komisyonu çalışmasının sonucu da dahil olmak üzere yapılacak tüm hukuki reformların Sözleşmenin 16. maddesine ve Komitenin evlilik ve aile ilişkilerinde eşitliğe dair 21 sayılı genel tavsiyesi (1994) ve evlilik, aile ilişkileri ve bu ilişkilerin sonlandırılmasının ekonomik sonuçlarına dair 29 sayılı genel tavsiyesine (2013) uygun olmasının sağlanması.

Kadınlara Karşı Her Tür Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi ve Çocuk Hakları Komitesi Kadınlara Karşı Her Tür Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi ile Çocuk Hakları Komitesi'nin zararlı uygulamalara ilişkin 31 ve 18 sayılı ortak genel tavsiyeleri/genel yorumları

6.2. Çocuk yaşta ve/veya zorla evlendirme

19. Erken evlilik de denilen çocuk evliliği, evlenen kişilerden en az birinin 18 yaşından küçük olduğu durumdur. Evlendikleri kişilerin de 18 yaşından küçük olduğu durumlar görülmekle birlikte ister resmi ister gayri resmi, çocuk evliliklerinin ezici bir çoğunluğunda küçük olan taraf kızdır. Taraflardan biri ya da her ikisi birden tam, özgür ve bilgiye dayalı onay vermemiş olduğundan

çocuk evliliği bir tür zorla evlendirme olarak görülür. Çocuğun gelişim halindeki yeteneklerine ve kendi yaşamıyla ilgili meselelerde karar verme özerkliğine saygı açısından, 18 yaşından küçük, ancak olgun ve kendine yeterli durumda olan bir çocuğun evlenmesine istisnai durumlarda izin verilebilir. Ancak gene de çocuk en az 16 yaşında olmalıdır ve bu yöndeki karar, kültüre ve geleneğe atıfta bulunmaksızın yasalarca tanımlanmış meşru ve istisnai zeminlerde bir yargıç tarafından verilmelidir.

20. Kimi durumlarda çocuklara çok küçük yaşlarda söz kesilmekte ya da evlendirilmekte, pek çok durumda da genç kızlar kendilerinden onlarca yaş büyük kişilerle evlenmeye mecbur edilmektedir. UNICEF 2012 yılında tüm dünyada 20-49 yaş aralığındaki yaklaşık 400 milyon kadının daha 18 yaşına gelmeden evlendirilmiş olduğunu ya da biriyle birlikte yaşamaya başladığını bildirmiştir. Ancak, CEDAW ve ÇHS Komiteleri kız çocukların kendi tam, özgür iradeleri dışında ve haberleri olmadan evlendirildikleri durumlara özellikle dikkat etmektedir. Kız çocukların, yetişkin yaşamı için fiziksel ve psikolojik olarak hazır olmadıkları, bilinçli ve bilgiye dayalı kararlar vermelerinin mümkün olmadığı, dolayısıyla evliliğe onay verme açısından hazır sayılamayacakları durumlar bu kapsamdadır. Diğer örnekler arasında, çocukların velilerinin kızların evlenmelerine yasalar ya da geleneksel hukuk gereği onay verme yetkilerinin bulunduğu, dolayısıyla kızların evliliğe kendi istekleriyle karar vermedikleri halde evlendirildikleri durumlar vardır.

21. Çocuk evlilikleri çoğu zaman erken ve sık aralıklı gebelikleri beraberinde getirmektedir. Bu da ortalamanın üzerinde görülen anne ölümleri ve sağlık vakalarıyla sonuçlanmaktadır. Gebelikle ilgili ölümler tüm dünyada 15-19 yaş grubundaki kızlar arasında görülen (evli olsunlar ya da olmasınlar) başlıca ölüm nedenleri arasındadır. Çok küçük yaşlardaki annelerin bebeklerinde görülen bebek ölüm oranları ise daha erişkin annelerin bebekleri arasındaki ölüm oranlarına göre daha yüksektir (bu sayı kimi zamanlarda diğer annelerin bebeklerine göre iki kat daha fazladır). Kocanın karısından yaşça hayli büyük olduğu durumlar başta olmak üzere, çocuk yaşa ve/ya da zorla evlendirmelerde, bir de kızların eğitim durumu çok sınırlı ise, bu kızların kendi yaşamlarına ilişkin karar hakları da sınırlı kalmaktadır. Çocuk evlilikleri ayrıca en başta kızların okul terk oranlarını arttırmakta, çocuklar okul dışı kalmaya zorlanmakta, aile içi şiddet riski artmakta ve kızların hareket serbestlikleri kısıtlanmaktadır. Zorla evlendirmeler genellikle kızların kişisel ve ekonomik özerklikten yoksun kalmalarıyla sonuçlanmakta, bu nedenle kızlar evlilikten kurtulmak için evlerini terk etmeye mecbur kalmakta, aralarından kendilerine zarar vermeye hatta intihara teşebbüs edenler bile çıkmaktadır.

22. Zorla evlilikler, taraflardan birinin ya da her ikisinin birden böyle bir birliktelik için tam ve özgür isteklerini kişisel olarak ifade etmedikleri durumlarda gerçekleşen evliliklerdir. Yukarıda değinilen çocuk evliliklerine ek

olarak zorla evlilikler de çeşitli biçimler alabilir. Örneğin karşılıklı anlaşma temelinde çifte evlilik (bedel ya da berdel), kadının kendi onayı olmadan başkasına evlilik için söz verilmesi ve dul bir kadının ölen kocasının bir yakınıyla evlenmeye zorlanması (levirat/kayınbirader evliliği) gibi. Kimi durumlarda ise zorla evlilik, bir tecavüzcünün cezai yaptırımlardan kurtulmak için genellikle diğer tarafın ailesinin de onayı ile mağduruyla evlenmesine izin verilmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bunların dışında zorla evlilik göç bağlamında da ortaya çıkabilmektedir. Böyle durumlarda bir kız geniş aile üyelerine ya da başkalarına göç ve/ya da başka bir ülkede ikamet izni alınabilmesi için menşe ülkesindeki biriyle evlendirilmektedir. Zorla evlilikler ayrıca çatışma durumlarında silahlı gruplar tarafından da giderek artan biçimde kullanılmaktadır ; ayrıca bir kız çatışma sonrası yoksulluk koşullarından kurtulabilmek için evlenmeyi bir yol olarak görebilmektedir. Zorla evlilik, taraflardan birinin evliliği sona erdirmesine ya da ayrılmasına izin verilmeyen bir evlilik olarak da tanımlanabilir.

23.Bunu uygulayan ülkelerde farklı biçimler alabilen başlık, kadınların ve kızların şiddete ve diğer zararlı uygulamalara açık olma durumlarını arttırabilmektedir. Koca ya da onun aile üyeleri başlığın ödenip ödenmemesi ya da ödenmişse miktarı konusundaki anlaşmazlıklar üzerine cinayet, kundaklama ya da asit atma gibi fiziksel ya da psikolojik saldırılara başvurabilmektedir. Kimi durumlarda aileler, karşı taraftan maddi getiri sağlamak amacıyla kızlarının geçici "evliliklerine" razı olabilmektedir (anlaşmalı evlilik) ki bu da insan ticaretinin bir türünü oluşturmaktadır. ÇHS'nin çocuk satışı, çocuk fuhuşu ve pornografisi ile ilgili İhtiyari Protokolüne (OP-SC)

Taraf Devletlerin bu alanda açık yükümlülükleri vardır. Buna göre, başlık-çeyiz gibi unsurları da içeren çocuk ve/ya da zorla evlilikler Protokolün 2 (a) maddesi kapsamında "çocuk satışı" fiilini oluşturabilmektedir.

CEDAW Komitesi evliliklerin bu tür çıkar sağlama biçimleri bazında düzenlenmesine izin vermenin özgürce eş seçme hakkının ihlali anlamına geldiğini defalarca vurgulamış, GT No. 29'da (2013) da bu tür koşulların bir evlilik için geçerlilik nedeni olamayacağını ve söz konusu düzenlemelerin Taraf Devletçe geçerli olarak tanınmaması gerektiğini belirtmiştir.

